

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПРОГРАМА

**ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ**

ДЛЯ ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

**072 - ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА
ТА СТРАХУВАННЯ**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ – 07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

**Затверджено Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 16 квітня 2019 р.)**

Київ – 2019

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА.....	3
2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	4
3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	8

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Програма додаткового вступного випробування є єдиною для всіх осіб, що беруть участь у конкурсі для навчання за освітнім ступенем «доктор філософії» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на основі ступеня вищої освіти (освітньо-кваліфікаційного рівня), здобутого за іншою спеціальністю незалежно від того, на яку освітню програму в межах спеціальності вони вступають.

Метою додаткового вступного випробування є з'ясувати рівень володіння абітурієнтом базовими теоретичними знаннями, що відповідають основним фаховим компетентностям другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та виявити достатність рівня підготовки до складання фахового випробування для вступу до аспірантури на обрану програму за даною спеціальністю.

Порядок проведення вступних випробувань визначається «Правилами прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка».

Додаткове вступне випробування, яке проводиться для осіб, що беруть участь у конкурсі для здобуття ступеня «доктора філософії» на основі ступеня магістра або ОКР спеціаліста, здобутого за іншою спеціальністю, передуює іспиту з іноземної мови та іспиту зі спеціальності.

Характеристика змісту програми додаткового вступного випробування. Випробування має комплексний характер і базується на програмах нормативних навчальних дисциплін, що формують знання та уміння магістра або спеціаліста за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Програма іспиту є міждисциплінарною.

Критерії оцінювання. Додаткове вступне випробування має кваліфікаційний характер та оцінюється за двобальною шкалою – «склав/не склав». У випадку, якщо абітурієнт не склав додаткового вступного випробування, він втрачає право брати участь у конкурсному відборі на навчання за освітньо-науковим ступенем «доктор філософії» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Формою проведення додаткового вступного випробування до аспірантури (ад'юнктури) зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» є тестування.

Білет містить 50 тестових завдань. Лише одна відповідь у кожному завданні є правильною.

Час, відведений на додатковий іспит, не може перевищувати 90 хвилин.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Економічна природа фінансів. Поняття та структура фінансової системи.

Фінанси як економічна категорія. Призначення та функції фінансів. Фонди грошових коштів держави, підприємств, громадян та інших суб'єктів економічної діяльності. Роль фінансів на макро- та мікрорівні.

Економічний зміст і структура фінансової системи. Правова та організаційна основа фінансової системи. Органи управління фінансами та їх функції. Види фінансових систем. Форми і методи створення, розподілу і використання фінансових ресурсів.

Місцеві фінанси як важлива ланка фінансової системи держави. Система фінансових відносин між місцевими та державним бюджетами.

Тема 2. Державні фінанси. Бюджет і бюджетна система.

Державні фінанси як складова частина фінансової системи держави. Призначення державних фінансів. Складові державних фінансів: державний бюджет, централізовані фонди соціального страхування, фінанси підприємств і організацій державної власності, державний кредит, державні страхові та резервні фонди.

Державний бюджет України як основний інструмент державного регулювання економічного й соціального розвитку. Місцеві бюджети у фінансовому забезпеченні розвитку регіонів. Страхові та резервні фонди держави. Державний кредит та збалансованість бюджету.

Структура та принципи побудови бюджетної системи. Склад і структура бюджетної системи. Бюджетний процес та бюджетна класифікація. Дефіцит бюджету.

Тема 3. Податки і податкова політика

Економічна сутність, ознаки та функції податків. Класифікація податків: державні, місцеві; прямі та непрямі податки, податки з юридичних та фізичних осіб. Механізм нарахування та сплати податку на додану вартість, акцизного податку, податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, екологічного податку, місцевих податків і зборів.

Тема 4. Фінанси підприємств

Фінанси підприємств як самостійна й особлива сфера функціонування фінансів. Специфіка організації та принципи реалізації фінансів підприємницьких структур. Сутність і зміст фінансів підприємницьких структур. Дохід та витрати підприємства. Фінансовий результат.

Фінансові ресурси підприємств.

Тема 5. Фінансовий ринок

Структура та функції фінансового ринку. Класифікація фінансових ринків. Характеристика фінансових інструментів та механізм їх оцінки.

Поняття цінних паперів. Види цінних паперів. Облігації - інструмент позики. Види облігацій, корпоративні та державні облігації. Визначення та види акцій.

Сутність та значення фондового ринку, його структура та основні функції. Основи функціонування біржового фондового ринку. Позабіржовий фондовий ринок, його призначення та основи організації. Інфраструктура фондового ринку. Професійна діяльність на ринку цінних паперів. Основні напрямки державного регулювання фондового ринку.

Сутність фінансових посередників та їх функції. Класифікація фінансових посередників. Суб'єкти банківської системи. Небанківські фінансово-кредитні інститути.

Тема 6. Економічна природа, сутність та функції грошей

Історія та еволюція грошей. Номінальна та реальна вартість грошової одиниці, сеньйораж. Повноцінні та неповноцінні гроші. Виникнення паперових грошей. Причини витіснення з грошового обігу повноцінних грошей паперовими. Сутність і функції грошей. Вартість грошей. Купівельна спроможність грошей та рівень цін. Гроші як засіб обігу. Гроші як засіб накопичення. Гроші як кошти платежу та виникнення кредитних грошей. Закони грошового обігу.

Тема 7. Сутність та функції кредиту

Економічна природа кредиту. Сутність та структура кредиту. Принципи кредитування. Основні ознаки кредитних відносин. Основні функції кредиту та роль кредиту у ринковій економіці. Економічні межі кредиту. Позичковий процент. Кредит у ринковій економіці.

Форми та види кредиту. Характеристика основних видів кредиту. Міжгосподарський кредит, комерційний кредит, банківський кредит, державний кредит та інші. Сутність та особливості лізингу як форми кредиту. Фірмові кредити. Франчайзинг у системі фірмового кредитування. Облігаційні кредити. Сутність та класифікація банківських кредитів. Кредити небанківських фінансових посередників. Факторинг як специфічна форма обслуговування дебіторської заборгованості.

Тема 8. Сутність та структура грошово-кредитної системи

Сутність та механізм функціонування грошово-кредитної системи. Призначення та структура грошово-кредитної системи. Види грошових систем та їх еволюція. Елементи грошової системи. Структура кредитних систем у зарубіжних країнах. Сучасні тенденції розвитку грошово-кредитних систем зарубіжних країн в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків.

Тема 9. Економічна сутність страхування і його роль у ринковій економіці

Історія розвитку страхування в світі та в Україні.

Економічна сутність страхування. Категорія страхового захисту. Комерційне і соціальне страхування. Фонди соціального страхування. Поняття страхового фонду. Організаційні форми страхового фонду: централізований страховий фонд; фонди самострахування; фонди страховиків. Соціально-економічна природа страхового фонду і принципи його формування.

Категорія страхування: зв'язок страхування з розвитком ринкових відносин. Місце страхування у фінансовій системі суспільства. Страхування як система перерозподільчих відносин по відшкодуванню збитків. Функції страхування.

Тема 10. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення.

Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих ризиків, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та ін. Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Класифікація за статусом страховика. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестрахування.

Тема 11. Поняття ризику. Ризик-менеджмент

Поняття ризику в страхуванні. Ризик як ймовірнісний розподіл результатів діяльності; ризик як ймовірність відхилення фактичних результатів від запланованих; ризик як розподіл ймовірності збитків.

Вимір ризиків: середнє очікуване значення, дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації.

Класифікація ризиків. Чисті і спекулятивні ризики; фундаментальні і часткові ризики. Класи ризиків. Ознаки розмежування ризиків, що страхуються. Технічна одиниця страхування.

Ризик-менеджмент. Ідентифікація ризику. Вимір ризику. Контроль ризику. Передача ризику (трансфер) від страхувальника до страховика. Критерії страхувальності ризиків: випадковість розподілу збитку; оцінка розподілу збитку; однозначність розподілу; незалежність ризиків, що страхуються, можливість оцінки максимального розміру збитку. Страховий портфель страховика, його характеристики, вплив на ситуацію прийняття рішень.

Тема 12. Державний нагляд за страховою діяльністю

Державний нагляд за страховою діяльністю, його необхідність і функції. Права органів нагляду у відношенні страхових компаній. Форми припинення монополістичної діяльності і несумлінної конкуренції на страховому ринку. Державне регулювання страхової діяльності за кордоном. Ліцензування страхової діяльності.

Тема 13. Укладення та ведення страхової угоди

Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування; андеррайтинг; укладання договору страхування; видача полісів; врегулювання вимог страхувальника по відшкодуванню збитків.

Заява на страхування. Загальні і специфічні питання в заяві на страхування. Форма подання. Значення.

Андеррайтинг: оцінка ризику; вирішення питання про прийняття об'єкта на страхування; визначення термінів, спеціальних вимог, обсягів і розмірів страхового покриття; франшизи; розрахунок страхової премії.

Укладання договору страхування. Структура договору і зміст його основних розділів. Страховий поліс, страховий сертифікат. Зміст страхового полісу. Його зв'язок з правилами страхування. Структура страхового полісу.

Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника при настанні страхової події.

Тема 14. Фінанси страхових компаній. Страхові резерви.

Кошти страхових організацій. Статутний капітал страхових підприємств. Власний і залучений капітал. Фінансовий потенціал страховика. Інвестиційна діяльність страхових компаній.

Основні показники господарської діяльності страхової компанії. Доходи страхової компанії. Витрати страхової компанії. Фінансові результати діяльності страхової компанії.

Фінансова і статистична звітність страхових організацій. Баланс страхової компанії й оподаткування. План рахунків страхової компанії. Структура балансу страхової компанії. Оподаткування страхових компаній.

Страхові резерви. Класифікація резервів. Резерви по страхуванню життя. Технічні резерви. Правила розміщення страхових резервів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси:[навчальний посібник] / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик / за заг. ред. проф. Базилевича В.Д. – К.: Атіка, 2002. – 368 с.
2. Базилевич В.Д. Страхування: [підручник] / За ред. проф. В.Д. Базилевича. –К.:Знання, 2008. – 1019 с.
3. Банківська система: практикум: навч. посіб. / [З.М. Васильченко, О.В. Тригуб]; за ред. д-ра екон. наук, проф. З.М. Васильченко. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 316 с.
4. Банківська справа: [підручник] / І.О. Лютий, А.С. Криклій, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова, Н.І. Версаль. – К.: Видавництво «Київський університет», 2009. – 384 с.
5. Березіна С.Б. Соціальне страхування: лабораторний практикум / С.Б. Березіна, Д.Д. Третяк. – К.: Компринт, 2015. – 185 с.
6. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: [підручник]/ С.Я.Боринець.– 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 494 с. (Вища освіта ХХІ століття).
7. Боринець С.Я. Теорія та практика світових фінансів / С.Я. Боринець. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 350 с.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>;
9. Бюджетний процес в Україні: стан та проблеми інституційного забезпечення: монографія / З. С. Варналій, Т. В. Бугай, С. В. Онищенко.– Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 270 с.
- 10.Варналій З.С. Податкова система: [підручник] / З.С. Варналій, М.В. Романюк. – К.: Знання України, 2019. – 567 с.
- 11.Василик О.Д. Теорія фінансів / О.Д.Василик – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
12. Василик О.Д. Теорія фінансів: [підручник] / О.Д.Василик. – К.: НІОС, 2001. – 416с.
13. Версаль Н.І. Теорія кредиту: [навчальний посібник] / Н.І. Версаль, Т.В. Дорошенко. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 483 с.
14. Версаль Н.І. Фінансовий менеджмент у банку: [практикум]. – К.: ЦП «Компринт», 2015. – 144 с.
- 15.Гальчинський А. Теорія грошей: [навч.-метод. посіб.] / А.Гальчинський– 4. вид., змінене і доп. – К.: Видавництво Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2001. – 412с.;
16. Гроші та кредит: [підручник] / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. проф. М. І. Савлука. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2011. – 589 с.

17. Гроші та кредит: [підручник] / [І.О. Лютий, О.В. Любкіна, О.Д. Рожко та ін.] – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010. – 559 с.
18. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти / [З.С. Варналій, К.В. Коваленко, С.В. Онищенко, І.В. Савич]; за ред. проф. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2016. – 395с.
19. Кудряшов В.П. Курс фінансів: [навчальний посібник] / В.П. Кудряшов – К.: Знання, 2008. – 431 с.
20. Маркетинг у страхових компаніях: опорний конспект лекцій / Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Г.Ю. Тлуста. – Днепр: Середняк Т. К., 2018, – 162 с.
21. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Т.П. Моташко та ін.]; за наук. ред. проф. Р.В. Пікуса. – К.: Логос, 2015. – 508 с.
22. Місцеві фінанси: [підручник] / [авт. кол.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О.П. Кириленко. – К.: УБС НБУ, 2015. – 579 с.;
23. Місцеві фінанси: [підручник] / за ред. проф. О.П. Кириленко. – 2-ге вид., доп. і перероб.- Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2015. – 448 с.
24. Науменкова С.В. Валютнерегулювання: підручник / С.В. Науменкова, К.Ф. Черкашина. – К.: ЦП «Компринт», –2013. – 155 с.
25. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: [навч. посібник] / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
26. Національні фінанси: [підручник] / [В.І. Грушко, О.С. Наконечна, О.Г. Чумаченко]; за ред. проф. В.І. Грушка; ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК". – К.: ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК", 2017. – 656с.
27. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2008. – 240 с.
28. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками: [опорний конспект лекцій]/ Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 228 с.
29. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І.О. Лютий, Л.М. Демиденко, М.В. Романюк та ін.]; за ред. проф. І. О. Лютого. – К.: ЦУЛ, 2009. – 456 с.
30. Податкові системи зарубіжних країн: навчальний посібник / [З.С. Варналій, В.Л. Андрущенко та ін.]. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 222 с.
31. Приказюк Н.В. Менеджмент у страхових компаніях: лабораторний практикум / Приказюк Н.В. – К.: Компринт, 2015. – 247 с.
32. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР: Відомості Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
33. Рожко О.Д. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку: [монографія] / О.Д. Рожко. – Київ: Вид-во. Ліра-К, 2016. – 360 с.

34. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича – К.: Логос, 2014. – 496 с.
35. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 2 / [Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича – К.: Логос, 2014. – 544 с.
36. Страхові послуги: [опорний конспект лекцій] / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Г.Ю. Тлуста, Т.П. Моташко].– К.: Логос, 2017. – 290 с.
37. Страхування: [лабораторний практикум] / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Г.Ю. Тлуста, А.С. Шолойко, О.М. Лобова]. – 4-те вид., переробл. і допов. — К.: Логос, 2018. – 196 с.
38. Страхування: [опорний конспект лекцій (українською та російською мовами)] / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, А.С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р.В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 276 с.
39. Управління фінансовими ризиками: [лабораторний практикум] / [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, Г.Ю. Тлуста, Г.І.Олійник] – К.: «ЦП «Компринт», 2018. – 213 с.
40. Фінанси зарубіжних країн: [підручник] / [Кириленко О.П., Кізима Т.О., Кравчук Н.Я. та ін.]; за ред. О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 420 с.
41. Фінанси підприємств: [підручник] / за наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогіна; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2013. – 519 с.
42. Фінанси: [підручник] / за ред. проф. І.О. Лютого. – Київ: Вид-во Ліра-К, 2017. – 728 с.
43. Фондовий ринок: [підручник] / [В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.]; за ред. проф. В.Д. Базилевича. Книга 1. – К.: Знання, 2015. – 621 с.
44. Фондовий ринок: [підручник] / [В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.]; за ред. проф. В.Д. Базилевича. Книга 2. – К.: Знання, 2016. – 686 с.
45. Фондовий ринок: [практикум] / [В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.]; за ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2017. – 718 с.
46. Цінні папери: [підручник] / [В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін.]; за ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. — 1094 с.
47. Цінні папери: [практикум: навч. посіб.] / [В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін.]; за ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 791 с.
48. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: [підручник] / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. -3-тє вид., стер. – К.: Знання, 2015. – 535 с.
49. Шолойко А.С. Довідник інфраструктури страхового ринку / Шолойко А.С. – К.: НУБіП України, 2014. – 117 с.
50. Lecture Notes on Insurance / [R.V. Pikus, N.V. Prykaziuk, A.S. Sholoiko, A.O. Ignatiuk, O.O. Filatova, M.V. Petrovsky]. – К.: Logos, 2018. – 157 p.